

פוליטיקה, זהות ומרחב Politics, Identity and Space

מרצה: ד"ר חן משגב המחלקה לפוליטיקה וממשל, סמסטר א' תשע"ח היקף: 2 ש"ס

תיאור הקורס: מטרתו של קורס זה הינה לדון באופן תיאורטי וביקורתי במושגים אקטיביזם, זהות ומרחב, בהקשרים חברתיים, תרבותיים ומרחביים. נעסוק בהבנת המושג אקטיביזם בהקשר האזרחי (חברה אזרחית ותנועות חברתיות), והפוליטי. נבחן כיצד זהויות שונות – לאומיות, אתניות, מגדריות, מיניות ודתיות מבקשות ייצוג, משתמשות ותובעות מרחב, ופועלות באופן פוליטי, בדגש על המתרחש בחברה ובמרחב הישראליים. נתמקד בלימוד תיאורטי ואמפירי של מאפייניהן של קבוצות חברתיות במרחב הישראלי בדגש על פעילות פוליטית-אקטיביסטית ומאבקים מרחביים מבוססי זהות. הדוגמאות וחומרי הקריאה יבחנו דפוסים שונים של פוליטיקה על בסיס זהות בארץ ובעולם (תוך התמקדות בישראל), פרקטיקות פעולה במרחב (מחאות, הפגנות, פעילות בארגוני החברה האזרחית), והמקומות בהם היא מתרחשת. הקורס יתמקד במרחבים עירוניים תוך בחינה, מחד, של דפוסי אימוץ ושעתוק של מודלים גלובליים אל המרחב הישראלי, אל מול מאפיינים מקומיים, מאידך. נבחן גם נושאים והיבטים שונים המשפיעים על אופי הפעילות המרחבית וקשורים בזהויות השונות כגון: גוף, זיכרון, פוליטיקה, זכויות אדם ואזרח, וגלובליזציה.

חובות הקורס:

- נוכחות והשתתפות פעילה בכיתה
- קריאה של הטקסטים לפני כל מפגש (חובה! בחלק מהמפגשים יידרשו הסטודנטים להגיש דוחות קריאה קצרים – חובת הגשה אך ללא ציון)
- הצגה של טקסט אחד במהלך הקורס (10 דקות בהן יוצגו עיקרי הטקסט באופן ביקורתי)
- עבודת בית מסכמת (בהיקף של כ-1500 מילים, הוראות מדויקות יינתנו במהלך הקורס)

הרכב הציון:

20% נוכחות פעילה בשיעור (כלומר השתתפות וביקאות בטקסטים) + הצגה חד פעמית של טקסט בכיתה
80% עבודת בית מסכמת

נושאים מרכזיים וחומרי קריאה: (פריטי קריאת חובה מסומנים בצהוב, ייתכנו שינויים)

1. הקדמה: פוליטיקה וזהות - רקע והמשגות (אין קריאת חובה)

מנוחין, ישי (2010). *אקטיביזם ושינוי חברתי*. ירושלים: ספרי נובמבר (עמודים נבחרים – יצינו בהמשך)

שנהב, יהודה (2001). "פתח דבר: זהות בחברה פוסט-לאומית". *תיאוריה וביקורת* 19: 5-16.

2. פוליטיקה וסוגי התיקון הנדרשים

יונה, יוסי ושנהב, יהודה (2005). *רב-תרבותיות מהי? על הפוליטיקה של השונות בישראל*. בבל, ת"א.

פרייזר ננסי (2004). "מחלוקה להכרה? דילמות של צדק בעידן ה"פוסט סוציאליסטי", בתוך: ד. פילק וא.רם (עורכים) *שלטון ההון: החברה הישראלית בעידן הגלובלי*, הוצאת הקיבוץ המאוחד ומכון ון ליר, ירושלים, עמ' 270-297.

אופיר, ע' (2013). פוליטי. בתוך: הנדל, א' (עורך ראשי), *אדלמן, א, גבעוני, מ', יורן, נ' וקני, י' (עורכים), קריאת המחאה: לקסיקון פוליטי [2011-]*, ת"א: הקיבוץ המאוחד, סדרת קו-אדום, עמ' 289-297.

אמל ג'מאל, על דפוסי כינון האי-שוויון הלאומי בישראל, בתוך: אבי בראלי, דניאל גוטווין וטוביה פרילינג (עורכים), *חברה וכלכלה בישראל: מבט היסטורי ועכשווי* (ירושלים: יד יצחק בן צבי, תשס"ה), עמ' 145-182.

3. חברה אזרחית כמסגרת לאקטיביזם

רבינוביץ דני (2001). "דה-טוקוויל באום אל פחם" בתוך: י. פלד וע. אופיר (עורכים) *ישראל: מחברה מגויסת לחברה אזרחית?*, הוצאת הקיבוץ המאוחד ומכון ון ליר בירושלים, עמ' 350-360.

בן-אליעזר, אורי (2006). "חברה אזרחית". בתוך: רם, א' וברקוביץ, נ' (עורכים), *אי/שוויון. ב"ש: הוצאת הספרים של אוניברסיטת בן גוריון בנגב*. עמ' 173-180.

Kaldor, M. (2003). *Global Civil Society: an Answer to War*, Cambridge: Polity Press.

Pink, S (2009). Urban social movements and small places, Slow cities as sites of activism. *City* 13(4): 451-465.

Yacobi, H (2007). The NGOization of space: dilemmas of social change, planning policy, and the Israeli public sphere. *Environment and planning D: Society and Space* 25: 745-758.

4. דפוסים שונים של פוליטיקה במרחב – התנגדות ומחאה

דהאן-כלב, הנרייט (2006). "מחאה". בתוך: רם, א' וברקוביץ, נ' (עורכים). *אי/שיויון*. באר-שבע: אוניברסיטת בן גוריון בנגב. עמ' 242-249.

יעקובי, חיים (2003). חיי השגרה בלוד: על כוח, זהות ומחאה מרחבית בעיר המעורבת לוד. *ג'מאעה*, כרך י': 69-110.

Pile, S (1997). "Introduction: Opposition, political identities and spaces of resistance". In: Pile, S and Keith, M (eds) **Geographies of resistance**. Rutledge, USA and Canada. Pp 1-32.

5. סוגיות של מעמד זהות אתניות

ברנשטיין, דבורה (1979). "הפנתרים השחורים; קונפליקט ומחאה בחברה הישראלית". *מגמות* כ"ה: 65-79.

שירן, ויקי (2007). לפענח את הכוח, לברוא עולם חדש. בתוך: ליר, שלומית (עורכת), *לאחותי*, פוליטיקה פמיניסטית מזרחית.

דהאן-כלב, הנרייט (2007). תנועת אחותי: חבלי ייסוד 1999-2002. בתוך: ליר, ש' (עורכת), *לאחותי: פוליטיקה פמיניסטית מזרחית*, ת"א: בבל, עמ' 41-61.

טביב-כליפ, יוספה (2007). נשים "מבשלות" עסק. בתוך: ליר, שלומית (עורכת), *לאחותי*, פוליטיקה פמיניסטית מזרחית.

אהרון גוטמן, מירב (2016). "אין מקום לפוליטיקה בשכונה": אמנות ציבורית בשכונת קו התפר בירושלים – בין הפוליטי לחברתי, *תיאוריה וביקורת*, 46: 91-116.

6. מחאה, פוליטיקה ומגדר: בין מרחב פרטי למרחב ציבורי.

בלומן, אורנה והלוי, שרון (2009). מחאה מקומית: השתקפויות העבר בבחירות הגאוגרפיות של "נשים בשחור" בחיפה. *אופקים בגיאוגרפיה* 73: 159-174.

הלמן, שרה ורפפורט, תמר (1997). "אלה נשים אשכנזיות, לבד, זונות של ערבים, לא מאמינות באלוהים, ולא אוהבות את ארץ-ישראל": "נשים בשחור" ואתגור הסדר החברתי. *תיאוריה וביקורת* 175-192: 10.

הקרנת סרט דוקו: "המאבק על הבית"

7. זהות, מיניות ומאבק מרחבי.

אלעד, חגי (2008). *בירושלים, מהמסלול של מצעד הגאווה רואים חומות*. בתוך: כ"ץ, ישראל, דגני, זאב וגרוס תמר (עורכים). *אי-כאן שפה, זהות, מקום*. קו אדום, הוצאת הקיבוץ המאוחד, ישראל. עמ' 252-276.

זיו, עמליה (2008). "לחצות את גבולות המגדר, לבגוד בגבולות הלאום": הפוליטיקה הפרפורמטיבית של "כביסה שחורה". בתוך: יונה, יוסי וקמפ, אדריאנה (עורכים), *פערי אזרחות: הגירה, פריון זהות בישראל*. מכון ון-ליר והוצאת הקיבוץ המאוחד, ירושלים. עמ' 290-320.

פנסטר, טובי ומנור איתי (2010). *אזרחות הומו-לסבית במרחב העירוני התל-אביבי והירושלמי*. סוציולוגיה ישראלית

Brown, Gavin (2007). *Autonomy, Affinity and Play in the Spaces of Radical Queer Activism*. In: Browne et al (eds), *Geographies of Sexualities – theory, practices and politics*. Ashgate, England and USA, pp 195-206.

Brown, M (1997). Radical Politics Out of Place? The Curious case of ACT UP Vancouver. In: Pile, S and Keith, M (eds) *Geographies of resistance*. Rutledge, USA and Canada. Pp 152-183.

הקרנת סרט: "ירושלים גאה להציג"

8. פוליטיקה וגוף

ששון לוי, אורנה, ותמר רפפורט, (2002). *גוף, אידיאולוגיה ומגדר בתנועות חברתיות*. *מגמות* מא (4) 489–513.

גל עזר, מירי (2006). *ויקי קנפו: גוף, הביטוס, מגדר, לאומיות ומחאה, גדיש*, 10, עמ' 189-259.

הקרנה של הסרט United in Anger ודיון (2012, ג'ים הוברד ושרה שולמן)

9. פוליטיקה, זהויות והמחאה החברתית בישראל

משגב, חן (2013). "פרוז'קטור על החצר האחורית של ישראל". *תיאוריה וביקורת*. גיליון 41, קיץ 2013, עמ' 95-115

הרצוג, חנה (2013). "מבט דורי ומגדרי על המחאה החברתית". *תיאוריה וביקורת*. גיליון 41, קיץ 2013

רם, אורי ופילק, דני (2013). ה-14 ביולי של דפני ליף: עלייתה ונפילתה של המחאה החברתית. *תיאוריה וביקורת*, גיליון 41, קיץ: 17-44.

Monterescu, D. & Shaindinger, N. (2013). Situational Radicalism: The Israeli 'Arab Spring' and the UnMaking of the Rebel City. *Constellation*, 202, 229-253.